

**Rev. Patr. Joannis Laurentii Berti, Ord. Eremit. S.
Augustini, Theologia Historico-Dogmatico-Scholastica,
Seu Libri, De Theologicis Disciplinis**

Berti, Giovanni Lorenzo

Monachii [u.a.], 1749

Caput II. Demonstratur pollere adhuc liberi arbitrii facultate cum in
civilibus, tum in moralibus operibus, homines Adæ posteros.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-83656](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-83656)

tionem, nec acceptâ gratiâ suâ optionis esse vel obtemperare, vel refragari. Ita docet lib. 2. Institut. cap. 2. de libero arbitrio lib. 5. cap. 204. Constituit ille quidem gratiam in affectu delectationis, sed adeo impresso, ut spontaneæ tantum voluntas moveatur, sine aliqua libertate, & ad instar brutorum. Conveniunt ergo in negando libero arbitrio, sive agendi & non agendi facultate Calvinus æque ac Lutherus, licet in eo videantur discrepare, quod Lutherus velit esse illud velut quoddam inanime, & mere passive se habere; Calvinus concedere videatur movere illud se, & vitaliter agere, & liberum esse; si libertas opponatur coactioni. Quod in libro 2. & 5. contra Pighium non semel Calvinus profitetur, affirmans sibi constare invidiam, quasi hominem similem faceret lapidi, cum fateatur hominem ipsum conari & agere pro acceptâ gratiâ mensura. At verba ista sunt: nam neque Lutherus assererat hominem sub gratia operari coacte, & veluti obtorto collo, sed, ut loquitur in libro de servo arbitrio, agere necessitate immutabilitatis, sponte

tamen, & voluntate libenti. Quare habet uterque hæreticus diversam quidem faciem, sed ut de consimilibus dictum est in cap. *Excommunicamus*. Extra de Hæreticis, *causam adinvicem colligatam*. Sacrosancta Tridentina Synodus sess. vi. can. 4. ut penitus errorem omnem eliminaret, utrumque definivit, & posse liberum arbitrium à Deo motum & excitatum dissentire si velit, & non esse inanime quoddam nihil omnino agens, & se habens mere passive. Atque hujus vestigiis insistentes nos hæc eadem decreta ab Hæreticorum oppugnatione defendimus. Tertium addimus Catholicum pariter, & definitum, Deum non esse prædefinitione sua & absoluto Decreto causam effectricem peccatorum nostrorum: quod Calvinus tribuens Deo bono quæ Manichæi adscripserunt principio malo, his deterior & impudentior asseruit lib. 1. Institut. cap. 16. de lib. arbitrio lib. 2. pag. 236. aliisque in locis, ductus fallaci definitione, quod Deus etiam peccata prædeterminet, & necesse sit evenire quicquid ille statuit.

C A P U T II.

Demonstratur pollere adhuc liberi arbitrii facultate cum in civilibus, tum in moralibus operibus, homines Adæ posteros.

S U M M A R I U M.

1. Divisio libertatis.
2. Libertas à coactione, & à necessitate explicatur.
3. Datur in homine lapsio liberum voluntatis arbitrium probatur.
4. Refutantur Responsiones AA.
5. Probatur ulterius ex scriptura.
6. Uti & ex definitionibus Ecclesiæ.
7. Confirmatur ex Patribus.
8. Præcipue S. Augustino.
9. Qui aperte admittit libertatem indifferentiæ.
10. Solvuntur objectiones contrariæ.
11. In quo sensu S. Pater negarit liberum arbitrium.
12. Probatur propositio ex aliis Patribus.
13. In quo consistat essentialiter libertas.
14. Probatur ex ratione.
15. Confirmatur alia ratione.
16. Refutantur opiniones Adversariorum.
17. Quid non spectet ad essentiam libertatis.
18. Libertas indifferentiæ requiritur in statu naturæ lapsæ ad me- vel demeritum.
19. Refutatur doctrina adversariorum ex scriptura.
20. Nec patrocinantur iisdem Patres.
21. Nec se defendunt vocabulis scholasticorum.
22. Nam hæc intelligenda sunt in alio sensu.
23. Indifferentia liberi arbitrii non est mere passiva.
24. Dicta confirmantur ex S. Augustino.

I. Divisio libertatis.

OPORTET ut ad hujus quæstionis solutionem memoriæ mandentur quæ de natura liberi arbitrii differendo de homine primo ad cap. x. congesta sunt. Summatim ante conspectum ea proponendo, dico libertatem ex intellectu & voluntate constare; aliam esse libertatem à necessitate, aliam à peccato, aliam à miseria; primam tolli per naturalem determinationem ad unum, perfectamque cognitionem summi boni; alteram per gratiam liberantem à servitute peccati: tertiam per gloriam, qua liberamur à corruptione corporis, animique

prementibus cupiditatibus. Libertas à necessitate appellari etiam solet libertas naturæ, cujus definitionem eodem loco tradidimus, dicendo esse potestatem agendi vel non agendi iis positis, quæ ad agendum prærequiruntur. Libertas à miseria & à peccato non ad naturam libertatis pertinet, sed ad peculiarem statum aut naturæ conditionem; unde à pluribus nuncupari solet libertas contingentiæ. Quare stat vera libertas etiam sine potestate peccandi & absque miseriæ gravamine dummodo consistat indifferentia iudicii: atque hoc pacto liber est Deus amando res creatas.

tas, easque producendo & servando; & liberæ pariter sunt beatorum animæ respectu ipsarum creaturarum: quæ omnia fuerunt ibidem satis, ut arbitror, explicata.

2. *Libertas à coactione & à necessitate.* Diximus quoque voluntatem posse accipi generatim, quatenus principium est ejusque motus animi sive velit liberè, sive spontaneè: & quatenus vult liberè, electione sua, suoque arbitratu;

unde emergit duplex libertas, à coactione una, & altera à necessitate. Sola autem libertas à coactione vera libertas non est, ac talis appellatur quadam analogia, propterea quod voluntarium sit quicquid fit sponte, & nullam patitur violentiam, & voluntarium pariter quod fit ratione libera atque electiva. Hoc postremum est, ut cum Scholasticis loquar, principale libertatis *analogatum*. Enimvero non eodem modo adversatur voluntati coactio, atque necessitas: sed illa contra voluntatem militat actus imperatos cogendo, & inhibendo, nec impedire potest actus elictos, quomodo vincula faciunt ne valeat homo ambulare; interiore autem animi motum coercere non possunt, & corpori, non animo inferunt violentiam: at necessitas intimam voluntatis potestatem oppugnat, alligatque eam tali vinculo, quo obstricta nequit pro suo libitu contraniti. Erdo qui docent non esse de essentia libertatis posse agere & non agere, si libertas sumatur in genere; non satis castigat loquuntur; quoniam libertas comparate ad spontaneum & indifferens, non genus *univocum* est, sed *analogum*: neque aliam ideam habeo veræ libertatis, quam voluntatis meæ, cuius optionis, jurisque sit agere, aut non agere, prout lubet. Quod si de genere *analogo* sermo est, nullum dubium potest oriri, quin ad libertatem potestas illa agendi & non agendi nequaquam pertineat: quoniam sub genere illo comprehenditur etiam libertas à coactione. Animadvertunt autem Philosophi genus *analogum* sumi ut plurimum pro eo, quod appellant præcipuum *analogatum*. Ita ergo voluntarium apud antiquos Patres non semel usurpatur pro libero; & nonnunquam dicitur liberum quod est tantummodo voluntarium. Hoc demonstrant testimonia Veterum, quorum alii affirmant Filium Dei genitum esse voluntate Patris; & alii negant: illi voluntarium accipiunt pro eo, quod est cum spontaneitate & lubentia; & isti pro eo, quod sit cum deliberatione & libertate. Vide de Trinitate librum xii. cap. x. ad 4. Ob. Wolzogenii. Constat ex præcedenti capite non denegare Lutherum; neque Calvinum

R. P. Berti Theol. Tom. III.

dari libertatem à coactione, qua homo sponte & libenti voluntate operatur; ideoque instituitur cum Novatobus disputatio de libertate indifferentiæ, sive à necessitate: quam nos veram, propriamque libertatem esse contendimus.

PROPOSITIO I. Persistit in homine lapso liberum voluntatis arbitrium.

Triplici argumentorum genere thesis demonstratur, Scripturarum ac definitionum Ecclesiæ auctoritate, Traditione Patrum, atque Theologica ratione. Quarto enim cap. Genes. v. 7. Caino à Domino dictum est: *Nonne si bene egeris, recipies, sin autem male statim in foribus peccatum aderit? Sed sub te erit appetitus ejus & tu dominaberis illius.* In statu ergo naturæ lapsæ est in homine dominium voluntatis, quo coercere potest motus concupiscentiæ & bene agere, aut male, ideoque libertas arbitrii indifferens ad utrumlibet. Respondent Calvinistæ hoc loco significari tantummodo Caini supra Abelem titulo primogenituræ auctoritatem imperii. Quod probant primo ex hebraico textu, in quo tam *המאנה* peccatum, quam *השוקת*

appetitus, concupiscentia, feminina sunt; quæ autem sequuntur, *המשר*

המשר, Et tu dominaberis illius, suffixum habent masculini generis: ideoque nequit aut ad peccatum, aut ad appetitum, ultimum pronomen referri.

II. ex Versione LXX. quæ habet: *Ad te conversio ejus, & tu principatum habebis ipsius*: *προς σε η αποπροφη αυτου, & ου αρχεις αυτου*. III. ex Chrysostomo in hunc locum hæc verba interpretante, *Post peccatum hoc permitto, ut primogenituræ privilegiis gaudeas, illumque sub tua potestate & dominio esse jubeo.* At primum admissa quoque interpretatione Chrysostomi, quæ sua sponte ex Græco textu hæc videtur, dico idem argumentum adhuc persistere. Si enim Deus adversatus sacrificium Cain, poterat ab illo primogenituræ dignitatem auferre, reliquit tamen fratrem sub illius potestate, ea conditione, ut si bene ageret mercedem reciperet, sin autem male, punitionem, ac poenam: habebat ergo Cain liberum arbitrium, quod poterat committeri aut supplicium, aut beneficia, & si fratrem odisset, etiam jure primogeniti privari, ut ipsi contigit post execrabile horrendumque homicidium. Nihil ergo adversus nos aut Græcus textus, aut interpretatio Chrysostomi. Dein-

3. *Datur in homine lapso liberum voluntatis arbitrium.*

4. *Refutantur Responsiones AA.*

de affirmamus longe melius ac proprius significari hoc loco dominium libertatis supra appetitum concupiscentiae. I. quia **תשוקה** non subjectionem minorum fratrum significat, sed concupiscentiam, & appetentis animi motum à verbo **שוק**

concupiscere. II. Targum Jerosolymitanum hunc Geneleos locum ita reddit: *Verum in manu tua tradidi potestatem concupiscentiae male, & tu dominaberis in eam, sive ad innocenter vivendum, sive ad peccandum*. Exponunt de concupiscentia peccati etiam R. Aben Ezra, & Rab. Salomon apud Flacium, & Cartwrightum, & Gerundensis apud Munsterum. Mavult sensum esse de appetitu peccati etiam Mercerus: & Vatablus, *Omne fere (inquit) referunt hæc ad peccatum*. Ex ipsis ergo Rabbiniis, imo & Protestantibus suis Novatores refutantur. Quod de affixis masculinis opponit Glassius cap. 9. de Prosopopoeia num. 6. nihil omnino probat. Primo sunt qui negant cum Hieronymo **הטאה** peccatum, generis esse feminini. Ita Hieronymus in Quæst. seu Tradit. Hebraicis in Gen. *Quod autem in septuaginta Interpretibus fecit errorem illud est, quia peccatum, id est hatah **הטאה**, in Hebræo generis masculini est, in Græco feminini*. Deinde concedo femininum esse, sed tamen pronomen & affixum postulat masculinum cum propter synonymum **הטא** quod est proprium nomen

peccati, tum propter sensum, eoquod non solum significet culpam, sed etiam poenam, quæ hæbræis nomen est masculinum **Honefc עניש**. Præterea eodem versu ubi legimus: *peccatum adierit*, habet Codex Hebraicus **הטאה רבין** peccatum cubans. Nomen feminini generis est, & participium masculini. Quænam hæc syntaxis? Optimam esse demonstrat idem Glassius de Participio, canone X. quoniam aut ad sensum refertur, aut intervenit generum analages. Quod ergo Saxogothanus iste docet de participio, nos valere dicimus de affixis; quoniam in potestate arbitrii nostri est evitare peccatum, & poenam: atque hæc est masculini generis, & dicitur **רבין הטאה** peccatum cubans. At de uno tantum loco satis.

S.
Probatur ulterius ex Scriptura.

Sunt enim permulta alia idem comprobantia. Josue cap. ultimo, ut Israëlitas in Religione cultuque unius Dei confirmaret, posteaquam ostendit quædam fuerant Majorum suorum in Mesopotamia & in terra Chanaan instituta, & quanta Altissimi operatus nuper fuerat in

transitu Jordanis, & expugnatione urbis Jericho, ut se libere obsequio supremi numinis devoverent, & profana idolorum veneratione abdicarent; ita prudentissimus Imperator v. 15. singulas Tribus allocutus est: *Si malum vobis videtur, ut Domino serviatis, optio vobis datur: eligite hodie quod placet, cui servire potissimum debeatis*. At quorsum hæc cum populo Israël stipulatio, atque talium apparatus verborum; nisi fuisset Israëlitis potestas optionis, electionis, & plenissima libertatis serviendi Deo Abraham, aut Diis Amorrhæorum? Eccles. etiam xv. 14. legimus: *Deus ab initio constituit hominem, & reliquit illum in manu consilii sui. Adjecit mandata, & præcepta sua: si volueris mandata servare conservabit te, & in perpetuum fidem placitam facere. Apposuit tibi aquam & ignem: ad quod volueris porrige manum tuam. Ante hominem vita & mors, bonum & malum: quod placuerit ei, dabitur illi*. Ecclesiastici librum, quem Clemens, Alexandrinus, & Cassiodorus appellant Græco vocabulo *παιδοτρον*, id est, *Penum omnis virtutis*, nos Canonicum esse supponimus. Quod vero Adversarii hæc de primo tantum homine dicta esse contendunt, non indiget refutatione. Nam I. constat, *Si velis mandata servare*, ad homines singulos à Jesu filio Sirach directum esse. II. Occurrit eadem phrasis Deut. xxx. 19. & Josue xxiv. 15. III. In Græco, ubi legimus, *Reliquit illum in manu consilii sui*, extat aoristus *ἔφηκεν* pro quovis tempore. IV. Per ignem & aquam, cum plurimum inter se distent, significantur carnis cupiditates, & gratiæ operationes, auctoribus Hugone Grotio in hunc locum, Brentio in caput 41. Eisaie, Luthero ipso apud Glassium lib. v. Philologiæ Sacræ Tract. I. cap. 10. Ergo ipsorum hæreticorum confessione homo positus inter aquam & ignem, inter bonum & malum, est homo noxiis cupidinibus subditus, qui adhuc pollet libera potestate porrigendi ad utrumlibet manum suam. Rursus Joan. xix. 10. ait ad Christum Pilatus, *Nescis quia potestatem habeo crucifigere te, & potestatem habeo dimittere te?* Quo sane in loco potestas non solum jus spectat, cum istud ad rectum & iniquum nequeat extendi, sed facultatem & efficaciam ipso quoque jure utendi & abutendi. Insuper Paulus in 1. ad Corinth. cap. vii. v. 37. loquens de virgine superadulta, ex qua tineri potest aliquid turpitudinis & dedecoris, docet, quod eam nuptui tradant; *si id fieri oporteat*, id est, si urgeat aliqua nuptiarum causa ex corpore, animoque puellæ: at si hæc non ob-

sistat

sistat, pater quod vult faciat, scilicet aut servet virginem suam, aut jungat illam marito, eo quod non habeat necessitatem, potestatem autem habeat suae voluntatis. Vide complura alia Scripturarum sanctarum loca apud Estium lib. 2. dist. 24. §. 8. & Tournely de Divinis Attributis p. 704.

6. Ut & ex Definitionibus Ecclesiae.

Accedunt infallibilis Ecclesiae definitiones. Tridentina Synodus sess. 6. can. 5. Si quis dixerit, inquit, liberum hominis arbitrium post Adae peccatum amissum & extinctum esse, aut rem esse de solo titulo, imo titulum sine re, figmentum denique à Satana inventum in Ecclesiam, anathema sit. Et can. 6. Si quis dixerit non esse in potestate hominis vias suas malas facere, &c. Ubi cum Bellarmino notandum est, lib. 3. de Grat. cap. 5. damnari nuper exortos errores Lutheranorum & Calvinistarum; qui, ut supra vidimus, fatebantur hominem esse liberum à coactione: quapropter definitum est dari adhuc, tamen vulneratum atque infirmum, liberum à necessitate arbitrium. Vide sequenti propositione proscriptos articulos Baji.

7. Confirmatur ex Patribus.

Probatur etiam Catholica veritas ex Patribus. In exhortat. ad Gentes hæc ait S. Athanasius, *Anima liberi arbitrii cum existat, potest ut ad bona se inclinare, ita bona quoque adversari.* S. Basilii Homilia, *Ὅτι οὐκ ἔστιν αἴτι· να· ὁ θεός, Anima soluta est omni necessitate & à Creatore accepit potestatem vitæ ex propria electione ducendæ. Sic Deo amicum puta non quod necessitate adigitur, sed quod ex virtute recte sit. Virtus autem ex electione est, non ex necessitate, efficitur. Electio autem eorum est, quæ in nostra sunt potestate.* S. Epiphanius Har. 64. *Quomodo liberum arbitrium in hoc mundo? In nobis siquidem situm est credere, & non credere: ubi autem credere & non credere in nobis situm est; consequens est, ut recte agere & peccare, bonum facere & malum nostri quoque sit juris.* Gregor. Niss. Orat. 5. *moderator omnium dominum sui, liberumque arbitrium ab omni necessitate liberum fecit, ut electione quadam quæ sui juris sit regeretur quicquid ratione pariter ac mente præstat.* Chrysostomus denique in Psalm. 9. *Non potest (inquit) quis fieri bonus necessitate.* Hæc Græcorum Patrum testimonia non solum libertatem arbitrii disertissime comprobant, sed illam immunem ostendunt ab omni antecedenti necessitate.

8. Præcipue S. Augustino.

At quoniam hæretici Augustini potissimum auctoritatē jactant, ejusdem S. Patris doctrinam adversus refractarios certis argumentis urgebimus. Itaque S. Pater

& contra Manichæos, & contra Pelagianos de libero pertractavit arbitrio. Manichæos opinantes in homine animam suapte natura malam, à qua peccata non libera voluntate committantur, sed naturali necessitate, adeo perstringit, ut culpam voluntate patrari evincat; accepta propterea voluntate, non prout natura est, sed prout naturæ potestas & facultas quædam indifferens; nam à voluntate, quatenus est natura, sive principium agendi determinatum ac necessarium, effici bona quæque vel mala delirantes illi hæretici opinabantur. Pelagianos contra denegantes originale peccatum, arbitrii infirmitatem & vulnus, & consequenter gratiam operationis pravæ vincentem cupidines, adigit ad confitendum libertatem illam robustam, quam in sua conditione acceperat primus homo, posteris non adesse, sed infirmam & liberam duntaxat ad malum, ad bonum vero juvandam gratia Liberatoris. Ita ergo depravata ab hæreticis testimonia Augustini accipienda sunt, ut ubi disputat cum Manichæis intelligatur gratiam quoque Salvatoris defendere; & ubi cum Pelagianis decertat pro Christi gratia, liberum voluntatis arbitrium nullatenus censeatur labefactare. Atque hæc idem Augustinus commonefecit in lib. de Gratia & libero arbitrio ad Valentinum cap. 1. & 4. Probo igitur S. Parentem cum in libris contra Manichæos, tum in aliis contra Pelagianos conscriptis libertatem indifferentiæ satis exposuisse.

Ex libris contra Manichæos occurrunt primo, quos edidit in forma dialogorum cum Evodio de libero arbitrio. In quorum tertio cap. 2. de motu voluntatis ait: *Si natura vel necessitate iste motus existit, culpabilis esse nullo pacto potest.* Sequenti capite docet motum voluntatis cum motu lapidis in eo convenire quod sit uterque proprius naturæ quæ movetur, iste scilicet lapidis, ille animi. Veruntamen (inquit) in eo dissimilis est, quia in potestate non habet lapis cohibere motum, quo fertur inferius: animus vero dum non vult non ita movetur, ut superioribus desertis inferiora diligit: & ideo lapidi naturalis est ille motus, animo vero iste voluntarius. Quo in loco manifeste apparet, per Augustinum motum esse naturalem, non liberum, ubi in eo quod movetur non est potestas cohibendi motum; & voluntarium in disputationibus adversus Manichæos accipi non solum pro spontaneo & non coacto, verum etiam pro indifferenti, plane libero, & prædito potestate reluctandi, motum-

9. Qui apertè admittit libertatem indifferentiæ.

tumque cohibendi; propterea quod, ut diximus, ratio postularet instituta disputationis pertractare de voluntate, non quatenus natura est, sed prout est libera facultas deflectendi à bono incommutabili, & motus culpabilis causa. Id vero magis liquet ex tertio decimo capite num. 19. de duabus Animabus, ubi objectantibus Manichæis esse duarum animarum indicium duplicem animi deliberationem in bonam & in malam partem, *Cur non magis* (ait Augustinus) *hoc signum est unius animæ; quæ libera illa voluntate huc & huc ferri, hinc atque hinc referri potest?* Eo spectat definitio peccati tradita eodem libro cap. xi. num. 15. & contra Fortunatum disput. 2. num. 20. aliisque in locis plurimis, *Peccatum est voluntas retinendi, aut consequendi quod iustitia vetat, & unde liberum est abstinere.* Quam definitionem de actualibus peccatis iterum probat in 1. Retract. cap. 15. Dirimit vero dubitationem omnem in Actis cum Felice Manichæo lib. 2. cap. 3. pariter recognitis lib. 2. Retract. cap. 8. ubi de libero arbitrio ita loquitur. *Veritas dicit omnia ista quæ videmus, & quæ non videmus, quæ naturaliter subsistunt à Deo facta esse: in quibus rationalem creaturam etiam ipsam factam sive in angelis sive in hominibus accepisse liberum arbitrium, quo libero arbitrio, si Deo servire vellet, haberet apud eum æternam felicitatem: si autem legi ejus subdi nolisset, sed potestate sua usa contra ejus fecisset imperium, secundum ejus iustitiam pænæ debitæ subjaceret.* Et ne opineris congenitam arbitrii libertatem divinæ legi sive obtemperandi, sive relutandi nunc emortuam esse, & oppressam; proximo capite 4. *Audi ergo* (S. Pater conclamat) *primo ipsum Dominum ubi duas arbores commemorat; quarum mentionem ipse fecisti: audi dicentem, Aut facite arborem bonam, & fructum ejus bonum, aut facite arborem malam, & fructum ejus malum.* Cum ergo dicit, aut hoc facite, aut illud facite: potestatem indicat, non naturam. Nemo enim nisi Deus facere arborem potest: sed habet unusquisque in voluntate aut eligere quæ bona sunt, & esse arbor bona: aut eligere quæ mala sunt, & esse arbor mala. Hoc ergo Dominus dicens, aut facite illud, aut facite illud ostendit esse in potestate quid facerent. En absque ulla ambiguitate verborum Augustinus declarat se contra Manichæos differentem usurpare nomen voluntatis pro libera potestate eligendi & faciendi quod magis lubet, atque hanc

potestatem in hoc quoque statu consistere.

Solvuntur ex his omnia prorsus argumenta, quæ ex libris contra Manichæos Calvinistæ & Janfeniani depromunt. Inaniter quippe ludunt operam, dum inveniunt S. Patrem liberam appellare quod est voluntarium & opponitur coactioni, & excludere solam necessitatem naturalem Manichæorum. Etenim naturale est per Augustinum voluntarium ipsum spontaneum & non coactum, quod est sine potestate motum cohibendi, ut naturalis est motus lapidis tendentis deorsum. Quamobrem dictum à nobis identidem, & auctoritate etiam Divi Thomæ comprobatum est, bonum in communi, & Deum visum in se amari naturaliter; atque in tali amore moveri voluntatem ut natura est; non ut voluntas, sive ut potestas eligendi, & deflectendi se in partem utramlibet. Demonstratum est etiam nuper, loqui Augustinum de voluntate non movente se naturaliter, sed libere, indifferenter, & cum potestate ad oppositum; de ea nimirum voluntate, quæ potest cohibere motum, quæ potest huc & huc ferri, hinc atque hinc referri, quæ potest & eligere quæ bona sunt, & eligere quæ mala sunt. Talis autem voluntas nonne tam à coactione, quam à necessitate immunis est? Sed nec Manichæi adeo stolidi erant, & plumbei, ut assererent voluntatem ita abripi fato, ut non velit dum vult, non delectetur dum delectatur, non optet dum optat. Quis enim homo hæc effutiat? In fati ergo necessitate, & in impellente determinatione principii boni vel mali fatebantur produci in animo & cupiditatem & voluptatem & voluntatem, sed hanc necessariam & indeclinabilem, non liberam. Lubentiam ergo & spontaneitatem & motum cupientis animi necessarium minime Manichæi denegabant; & Augustinus pertractans contra hæreticos istos de voluntate, eam à natura distinguit: alioqui cum detur voluntas mala, malam quoque naturam non dubitasset asserere. Quantum igitur spectat ad libertatem, concordia cæcitæ eam infringunt & Manichæi, & Calvinistæ, & Janfeniani: in hoc tantummodo discrepantes quod Manichæi causam necessitatis malorum repetunt à principio malo & à mala natura, Calvinistæ à decreto & prædeterminatione Dei, Janfeniani autem à dominatu comprimentis concupiscentiæ, fronte diversi, ut dicebamus capite primo, & cauda viperarum instar invicem complicati.

Deve

re.
Solvuntur
objectiones
contrariæ.

II.
In quo sensu
S. Pater ne-
gavit libe-
rum arbi-
trium.

Deveniamus jam ad Augustini libros contra Pelagianos. In his S. Pater negat tantum dari liberum arbitrium, quale afferebant Pelagiani, validum scilicet & robustum, quod nec peccato Adæ fuerit vulneratum, neque indigeat in pugna carnalis concupiscentiæ gratia Reparatoris: dari tamen adhuc liberum arbitrium vinculo necessitatis solutum, sufficiens ad malum se ipso, ad bonum vero si adjuvetur à Deo, & tam ad bonum quam ad malum protendens indifferenti ad oppositum potestate. Postquam enim de Peccatorum meritis lib. 2. cap. 18. num. 30. præmonuit ne sic defendamus gratiam, ut liberum arbitrium videamur auferre, nec rursus liberum sic asseramus arbitrium, ut superba impietate judicemur ingrati: *Nisi obtineamus, inquit, non solum voluntatis arbitrium, quod huc atque illuc liberum flectitur, atque in eis naturalibus bonis est, quibus, & male uti malus potest, sed etiam voluntatem bonam, quæ jam in eis bonis est, quorum esse usus non potest malus, nescio quomodo defendamus quod dictum est, Quid enim habes quod non accepisti?* Viden Augustinum deprædicantem gratiam sanctæ inspirationis supponere in nobis liberum voluntatis arbitrium, quod potest flecti huc atque illuc? II. Obiectantibus præterea Pelagianis quod ipse Augustinus, ut gratiam defenderet, declinans ad Manichæos tolleret libertatem, lib. 2. de Nuptiis & Concupisc. cap. 3. num. 8. respondet. *Non est ita, ut loqueris, quicumque ista dixisti: non est ita: multum falleris, vel fallere meditaris: non liberum negamus arbitrium; & paucis interjectis proficitur non esse Cœlestianos, Pelagianosque qui liberum arbitrium defendunt, sed qui autumant valere ad bonum sine divinæ gratiæ auxilio, & non erui parvulos per lavacrum regenerationis à potestate tenebrarum.* De hac ipsa Pelagianorum calumnia libro 1. ad Bonifacium cap. 2. num. 5. ait: *Quis autem nostrum dicat, quod primi hominis peccato perierit liberum arbitrium de humano genere? Libertas quidem periit per peccatum, sed illa quæ in paradiso fuit habendi plenam cum immortalitate justitiam: propter quod natura humana divina indiget gratia, dicente Domino, Si vos filius liberaverit, tunc vere liberi eritis; utique liberi ad bene justque vivendum.* III. Cum falso rumore accepisset Monachos Aduemeti liberum arbitrium denegare: nonne pluribus divinæ Scripturæ testimoniis ipsius arbitrii libertatem demonstrat? Vedete de Gratia & libero arbitrio cap. 2. Dicit forte Jansenianus,

aut Calvinista defendere Augustinum solam libertatem lubentiae? At si legeris, audies in nobis esse libertatem extendendi manum ad ignem & aquam, audies optionem dari faciendi quidquid vult non habenti necessitatem, potestatem autem habenti suæ voluntatis, audies bonum ex necessitate non esse, ut sacra eloquia etiam à nobis superius producta testantur. Ad hæc: num Prædestinatiani libertatem lubentiae inficias ibant? Id quidem nullus dixerit. Cur ergo adversus Aduemetinos, quos tanquam Prædestinatianos accusaverant Cresconius & Felix, demonstrare libertatem spontaneitatis & lubentiae, illam nempe, quam non denegassent, etiam si fuissent Prædestinatiani reapse, imo & Stoici vel Manichæi? In Epistola etiam ad Valentinum nunc inter Augustinianas 215. num. 5. nonne proficitur agere se eodem in libro de libero arbitrio delineato à Salomone Prov. 14. 26. his verbis, *Dirige semitam pedibus tuis, & ne declines ad dexteram, neque ad sinistram?* Suis ergo Epistolis, suis argumentis commonstrat pertractare se de libero arbitrio, quod est potestas indifferens ad utrumlibet. IV. In libro etiam de natura & gratia cap. 64. num. 76. probat auctoritate Joan. Chrysostomi peccatum de arbitrii potestate descendere, affirmans, non de illo se agere, sed de gratia, qua sanatur per medicum Christum, & qua posse non peccare defenditur. Proximo capite 65. num. 78. laudat, probatque quamdam sententiam Hieronymi, *Liberi arbitrii nos condidit Deus, nec ad virtutem nec ad vitia necessitate trahimur, alioquin ubi necessitas, nec corona est.* Et capite sequenti 67. confirmat quæ ipsi scripserat de lib. arbitrio libro 3. cap. 18. n. 50. *Quæcumque ista causa est voluntatis, si non potest ei resisti, sine peccato ei creditur: quod & facit in priori libro Retract. cap. 9. Tantummodo ubique testatur se hæc, & similia scripsisse absque præjudicio divinorum auxiliorum, & contentionem ducere cum Pelagianis de gratia, quæ nobis per Mediatorem medicina opitulatur, non de impossibilitate justitiæ.* Dilertissime ergo S. Augustinus impugnans Pelagianos liberum à necessitate arbitrium agnoscit, inferens memorato capite 67. conclusionem istam Catholicam: *Potest ergo ei causæ, quæcumque illa est, resisti: potest plane. Nam in hoc adjutorium postulamus, dicentes, Ne nos inferas in tentationem; quod adjutorium non posceremus, si resisti nullo modo posse crederemus.* V. Si liberum à necessitate arbitrium S. Augustinus sive pre-

premente concupiscentia, sive trahente charitate perimi existimasset; quomodo gratiæ & libertatis concordiam appellare potuisset quæstionem perdifficilem, & talem quæ vehementer angustat, uti appellat in 2. de Peccat. meritis cap. 18. & de Gratia Christi cap. 47. Num operosum, & in labore multo positum est deprehendere cum in illicita, tum in sancta delectatione motum animi cupientis, spontaneitatem, lubentiam, illam denique libertatem, quam pingunt Heterodoxi? Id quidem nulla omnino ratione. Quinimo magis erit laboriosum, atque impossibile sive bonam, sive malam cupiditatem absque tali libertate percipere. Si quid ergo difficultatis & laboris habet gratiæ ac libertatis conciliatio, uti Augustinus affirmat; id profecto non de ea, quam Scholæ vocant spontaneitatis atque lubentiæ, sed de sola libertate accipiendum est, quam contradictionis, sive à necessitate consuetudo sermonis appellat. VI. Postremo si testimonio Augustini expressissimo, planissimo, apertissimoque evicero S. Patrem discrimen ponere inter libertatem à coactione, qua omnis homo appetit beatitudinem, & libertatem indifferentiæ, qua possit mutabili voluntate bene agere, atque demonstravero statui ab eo in homine lapso sub quacunque gratia, solâ exemptâ immortali beatitudine & gloriâ, cum qua nequit consistere indifferentia iudicii, potestatem peccandi: nonne libertatis inimicos obtundam penitus, & expugnabo? Legito ergo postremum Augustini Opus contra Julianum lib. vi. n. xi. ubi explicata libertate primi hominis à necessitate atque à peccato, per quam tamen poterat non peccare, si noluisse hæc habet: *Quamdiu vero in eadem rectitudine stetit, in qua poterat non peccare, ideo non accepit majus aliquid, hoc est non posse peccare, quia in eo quod habuit non usque ad finem remunerationis voluit manere.* Quod enim accepturi sunt Sancti, qui in futuro seculo in corpore futuri sunt spiritali, sine interventu mortis fuerat accepturus Adam, ut ascendens ab eo quod posset non mori, ad id perveniret ubi non posset mori; & ascendens ab eo quod non peccare posset ad id perveniret ubi peccare non posset. Atque post pauca: *Si ergo quævis, ubi, vel quando detur homini non posse peccare; præmia quære Sanctorum, quæ post hanc vitam illos oportet accipere.* Donec ergo corruptibili animamque aggravante corpore homo circumdatus est, nunquam pollet ea liber-

tate, quam habebit in corpore spiritali; ut non possit peccare; & licet in bonis operibus potentiori auxilio liberi arbitrii adjuvetur infirmitas, erit tamen non solum ad operandum indifferens, sed etiam ob conditionem vitiumque naturæ potens delinquere; quamquam hæc ad malum potestas libertatis creaturarum est potius defectus, quam virtus, ut proxima thesi explicabitur. Demonstrat subinde Augustinus eodem loco in suis de Gratia Christi disputationibus non loqui de illa libertate immutabilis voluntatis, cujusmodi est velle beatitudinem; sed de libertate, quæ immutabilis non est, neque est ita homini congenita, sicut congenita est qua velit beatus esse, quod omnes volunt, & qui recte agere volunt. Ideoque non de libertate lubentiæ, sed à necessitate differit Augustinus: quod videor mihi satis superque commonstrasse.

Consentiunt Augustino reliqui omnes Latini Patres. Hilarius in Psalm. 2. *Unicuique nostrum (inquit) libertatem vitæ, sensusque permisit, non necessitate in alterutrum affigens, ut unumquemque ex natura bonum, malumve esse lex cogeret. Quid autem honoris ac præmii bonitatis necessitas mereretur, cum malos nos esse vis quædam nobis conferta non sineret?* Optatus Milevitanus libro adversus Parmen. vii. scribit: *Voluntas habet penam, necessitas habet veniam. Homicida scelus, dum nemo cogit, potest facere, & potest non facere: adulterium mæchus, dum foris nemo compellit, potest admittere, & non potest admittere; & cætera hujusmodi, in quibus liberum habetur arbitrium.* Ideo prohibita dum geruntur, iudicio destinantur. Hieronymi nonnulla superiori paragrapho producta sunt. Bernardus denique de Grat. & lib. arb. ait: *Porro ubi necessitas, ibi libertas non est, nec meritum, ac per hoc nec iudicium.* Et serm. v. in Quadrag. *Potest inimicus excitare tentationis motum, sed in te est si volueris dare vel negare consensum. In tua facultate est, si volueris, inimicum tuum facere servum tuum.*

Depromitur autem ex dictis multiplex ratio. Ac primo cum peregrinantibus nobis à Domino insit sub quacunque aut prava, aut sancta delectatione indifferentia iudicii, nunquam potest inde voluntas ad bonum, sive ad malum trahi fixâ & immutabili necessitate. Deinde nemine peccante in iis, quæ non potest cavere; ecurr nobis iustissima Dei lege mala opera prohibentur, si hæc vitare non

12.

Probatur
propositio
ex aliis Pa-
tribus.

non possumus? Effent eandem ob causam frustra sancitæ leges, inutiles comminationes, irrisoria propositio mercedis, irreparabilis error, inanis labor, vanus conatus, voluntas rationalium aut fungus aut lapis, Deus vero tentator malorum, peccati auctor, irrisor hominum, & fallax magnarum rerum promissor. Nulla proinde forent peccata, nullaque virtutum merita; quandoquidem, ut rectissime in Hamartigenia cecinit Prudentius,

*Non fit sponte bonus, cui non est
prompta potestas*

*Velle aliud, flexosque animi conver-
tere sensus.*

13. In quo consistat essentialiter libertas.
PROPOSITIO II. Pertinet ad libertatis essentiam posse agere & non agere, non vero posse peccare; quod inest libertati creaturarum ob istarum imperfectiorem.

Continet propositio duas partes: quas ex dictis non est operosum inferre. Partem ergo primam demonstrant primo idea ac definitio libertatis. Hanc, ut vidimus, definit Augustinus voluntatis potestatem, quæ sua deliberatione potest huc atque illuc flecti, hinc atque illinc referri; & Thomas Aquinas 1. p. q. 62. art. 8. vim electivam mediorum. Quis vero huiusmodi potestatem in iis, quæ necessario fiunt, potest deprehendere? Electio quoque nonnisi respectu plurium locum habet, ideoque minime in iis potest adesse, quæ ad unum determinata sunt, eodem Thomæ Auctore 1. 2. q. 13. art. 2. & 6. & Augustinus in 3. de lib. arb. cap. 8. docet illum eligere, qui ait, *mallem hoc, quam illud*. Quod evincitur etiam manifesta ratione; nam electio non ultimi finis est, ad quem tendimus naturaliter & necessario, sed respicit tantum media; in mediis autem eligendis, cum ea non sint summum, & incommutabile bonum, voluntas nulla flectitur necessitate. Hæc pariter conformia sunt doctrinæ Sancti Thomæ 1. part. quæst. 83. artic. 3. Accedit quod ideo in animalibus brutis appetitus est, non electio; quoniam ad unum secundum naturæ ordinem determinata sunt. Electio ergo non stat cum naturali determinatione. Est autem mens, & voluntas humana naturaliter determinata cum ad beatitudinem in communi, tum ad summum bonum visum in se; quemadmodum dictum millies. In cæteris ergo omnibus habet determinationem liberam, atque ortam ex propositione boni, in quo potest apprehendi aliqua ratio mali; ideoque locum habet in iis
R. P. Berti Theol. Tom. III.

electio & libertas. Atque hæc pariter traduntur à magno Aquinate 2. sent. dist. 27. q. 1. art. 1. & memorata q. XIII. 1. 2. art. 6. ut inquirunt, in corpore.

Hæc omnia confirmat idea deliberationis: nemo quippe de his deliberat, quæ in sui potestate non sunt. Tantummodo ad libertatis essentiam non requiritur illa deliberatio, qua animus suspenditur, & anceps incertusque fluctuat; hæc enim ignorantia potius indicium est, quam libertatis. Ita Deus absque animi suspensione omnia perfecte lustrans ac videns decrevit condere mundum, hominem reparare, hanc virginem esse Deiparam, illos Adæ posteros fieri ex una massa perditionis vasa in honorem, propterea quod optime noverat quidquid fini, suæ videlicet gloriæ, misericordiæ, & iustitiæ manifestationi congrueret. Nos e contra, uti hæremus in bivio, propterea quod viarum exitus ignoramus, ob ignorantiam animi hæsitatione distrahimur, præceditque deliberationem nostram fluctuantis animi dubitatio. Quare in mediis eligendis eo major est libertas, quo major cognitio; & major etiam ad agendum vel non agendum indifferencia, quando voluntas pollens plenissima potestate nequit retardari difficultate aliqua, vel ignorantia. Atque hinc est, quod in homine lapso libertas quidem est, sed ob huiusmodi ignorantia & difficultatis impedimenta speciali gratia juvanda est: adeo in Adamo libertas vegetior, sed opus non habebat hoc adiutorio, quia nihil ei *concupiscentialiter* resistebat: videtur libertas plenior in sanctis eoquod liberi ab omni miseria nequeunt à summa felicitate divelli, bona tamen creata servato ordine finis amant indifferenter: in Deo autem, in quo nulla cognitionis aut amoris oritur vicissitudo, reperitur libertas perfectissima & incomprehensibilis. Igitur indifferencia, electio, & deliberatio semper liberum arbitrium committatur, suspensio animorum non item.

Idem evincitur ex quo voluntas operum suorum habeat dominium & potestatem. Nam ut Augustinus scribit de Sp. & lit. cap. 3. *hoc quisque in potestate habere dicitur, quod si vult facit; si non vult non facit*; & S. Thomas 1. p. q. 83. art. 1. ad 3. *dicendum*, inquit, *quod sumus domini nostrorum actuum secundum quod possumus hoc vel illud eligere*. Electio autem non est de fine, sed de his quæ sunt ad finem, ut dicitur in 3. Eth. Unde appetitus ultimi finis non est

14. Probatur ex ratione.

15. Confirmatur alia ratione.

de his, quorum domini sumus. Hic vero obiter nota S. Thomam non loqui de dominio, quod nihil aliud sit quam motus voluntatis cum advertentia, ut reponunt quidam haud vulgares Theologi; quandoquidem appetitus ultimi finis, ipsaque hujus finis possessio non est absque motu voluntatis, & est nihilominus per D. Thomam absque dominio. Quare fateor dari aliquam libertatem naturalis inclinationis sine indifferentia agendi & non agendi; quis enim amorem beatitudinis à coactione non fateatur immunem? quis neget amorem Dei esse in Beatis suavissimum & voluntarium? Sed in his essentiam veram libertatis salvare, id vero nego, & pernego.

16.
Refutantur
opinionem
adversario-
rum.

Insuper Gregorius XIII. ac pridem S. Pius V. damnaverunt Bajanæ Propositiones: *Sola violentia repugnat libertati hominis naturali, & Quod voluntarie fit, etiam si necessario fiat, libere tamen fit.* Igitur repugnat libertati naturali etiam necessitas. Respondent quidam recte has propositiones damnatas in sensu Baji asserentis hominem peccare etiam in motibus indeliberatis concupiscentiæ, & in eo etiam quod facit necessario; ut animadvertit Vasquesius l. 2. q. 190. cap. 18. Egregie quidem. Ita etiam Jansenius lib. 6. de Gratia cap. 6. At ego ex opposito dicam verum esse, quod motus quilibet concupiscentiæ peccatum est, & homo peccat damnabiliter in eo quod necessario facit; si verum sit quod sola libertas à coactione est vere & proprie libertas. Diximus enim cum Augustino, *peccatum esse voluntatem retinendi & consequendi quod iustitia vetat, & unde liberum est abstinere.* In omni motu concupiscentiæ si est per te talis voluntas, est vera & essentialis libertas. Quare ergo non est peccatum? Teneris respondere non esse peccatum, quoniam ad peccatum requiritur libertas indifferentiæ, & non sufficit libertas à coactione: quod in damnatione tertiæ propositionis Jansenii est ab Ecclesia definitum. Libertas itaque à coactione, si ab indifferentia divellatur, non est illa vera & propria libertas, de qua ait Augustinus, *unde liberum est abstinere.* Deinde, ut præmonuimus, non inquitur contra Heterodoxos de libertate congenita voluntati, ut natura est; quam nec Calvinus, nec Stoicus, nec Manichæus audet negare; sed inquirimus de essentia libertatis, ut est potestas arbitrii deliberans, eligens, & dominium habens actuum suorum, quam appellamus ad distinctionem naturalis instin-

ctus voluntatis, *liberum arbitrium.* Sit ergo libertas à coactione in voluntate, ut naturaliter vult & appetit; sit porro; non est hæc libertas arbitrii; sed voluntatis, quæ nequit cogi, natura. Oportet enim distinguere inter voluntatem ut est natura, & voluntatem ut est facultas arbitrii. Voluntas in quantum est natura, aliquid naturaliter vult, sicut voluntas hominis naturaliter tendit ad beatitudinem: & similiter Deus naturaliter vult & amat se ipsum; inquit Doctor Angelicus l. p. q. 41. art. 2. *Sed liberum arbitrium habemus respectu eorum, quæ non necessario volumus, vel naturali instinctu.* Non enim ad liberum arbitrium pertinet quod volumus esse felices, sed ad naturalem instinctum. Unde & alia animalia, quæ naturali instinctu moventur ad aliquid, non dicuntur libero arbitrio moveri. Cum igitur Deus ex necessitate suam bonitatem velit, alia vero non ex necessitate, respectu eorum, quæ non ex necessitate vult liberum habere arbitrium: ait idem Doctor l. p. q. 19. art. 10. Tanta ergo luce æquivocatio omnis dispellitur, & liquet necessitatem evertere essentiam liberi arbitrii, quatenus liberum arbitrium est; tametsi dum nos naturali instinctu appetimus beatitudinem, aut Deus amat semetipsum, aut Beatorum animæ diligunt Deum, reluceat quædam libertas immutabilis voluntatis, ut supra dicebamus cum Augustino. Ad Jansenium vero quod attinet; & ipse tenetur asserere cum Bajo, omnem motum concupiscentiæ, & prava desideria, etiam necessaria, esse peccata; quoniam in his invenitur libertas à coactione, quam arbitratur sufficere ad meritum vel demeritum. Unde declinare tentans errores Baji parum sibi constat, figitque in eodem luto vestigia. At de prima thesis parte jam satis.

Non spectare ad essentiam libertatis posse peccare ex dictis perspicuum est. I. Quoniam in Deo, in Angelis, & Beatorum animabus est vera libertas, cum sit respectu mediorum electio, dominium, & indifferentia, quæ liberi arbitrii constituunt naturam. II. Quoniam posse deficere non pertinet ad essentiam rerum, sed ad imperfectionem ipsarum. Hinc S. Pater de Civit. Dei cap. ultimo ait, *Deus ipse nunquid quia peccare non potest, ideo liberum arbitrium habere negandus est?* III. Dæmones & damnati nequeunt bene agere, cum nec gratiam habeant, nec possint habere; & tamen consensu Theologorum peccant, eo-
quod

17.
Quid non
spectet ad
essentiam li-
bertatis.

quod habeant indifferentiam iudicii, & libere eligant medium illud, aut illud, cum perverso fine tendentes in Dei odium, animarumque perniciem. Videatur Eftius lib. 2. dist. 1. §. 5. ac lib. 4. dist. ult. §. 1. & Ludovicus Habert Tom. 1. pag. 698. Igitur ex opposito Deus, Beatique Spiritus, qui peccare non possunt, nec summum bonum odifse, in iis, quæ rationem habent mediorum, liberrimi sunt, & mereri quoque possent, si essent beatitudinis expertes; quemadmodum promeruit Christus, qui peccare non poterat, hominum redemptionem. IV. Cum media non eligantur ratione sui, sed ratione finis, peccatum vero avertat à fine debito; si de ratione libertatis foret posse peccare, collatum esset singulare liberi arbitrii beneficium, ut possemus à recto fine deflectere. V. Ut ratiocinatur præterea S. Thomas 1. p. q. 62. art. 8. ad 3. *Ita se habet liberum arbitrium in eligendis iis quæ sunt ad finem, sicut se habet intellectus ad conclusiones. Manifestum est enim quod ad virtutem intellectus pertinet, ut in diversis conclusiones procedere possit secundum principia data.* Sed quod intellectus in aliquam conclusionem procedat prætermittendo ordinem principiorum, pertinet ad defectum intellectus. Quod ergo liberum arbitrium plura valeat eligere prætermittendo ordinem finis, attinet non ad essentiam, sed ad imperfectionem libertatis. VI. Insuper omne bonum creatum, quod in se inspectum, atque ut opponitur bono incommutabili, potest suapte natura deficere; quantum ad bonum ipsum incommutabile accedit, appropinquat ad plenitudinem essendi, ideoque non destruitur, sed roboratur atque perficitur. Liberum itaque arbitrium, quod sane ut creatum est ad malum sufficit, & in peccata prolabitur, dum summo vero, summoque bono ita adheret, ut illud sua culpa nequeat amittere, non diripitur, non evertitur, sed magis liberum est ac perfectum. VII. Postremo ne in re facillima nimium loquaces simus; liberi arbitrii objectum est bonum, nec in malum tendit, nisi quatenus illud induit speciem aliquam bonitatis. Electio quippe non est nisi boni, sive verum bonum sit, sive apparens. Ad liberum ergo arbitrium non pertinet ut indeterminatè se habeat ad bonum vel ad malum, sed tantum ut possit actionem aliquam facere vel non facere; quoniam nulla facultas essentialiter illud respicit, quod non est per se illius facultatis objectum. Quod

R. P. Berti Theol. Tom. III.

argumentum petiit pariter est ex Divo Thoma in 2. Sent. dist. 25. q. 1. art. 2.

PROPOSITIO III. Libertas indifferentiæ superius explicata requiritur etiam in statu naturæ lapsæ ad meritum vel demeritum.

Vellicat hæc propositio Jansenianos; hoc tamen loco est ponenda, cum sit præcedentium certissimum Confectarium; idcirco enim Jansenistæ contendunt ad meritum & demeritum non prærequiri libertatem indifferentiæ, quoniam hanc volunt ad naturam libertatis minime pertinere. Hoc falsum est, ut tanta argumentorum copia probatum est hæcenus. Igitur ad meritum vel demeritum requiritur libertatis indifferentiæ. Ducuntur Janseniani alio principio, nimirum quod sub dominatu concupiscentiæ, atque sub gratia victrici non maneat in libero arbitrio reluctandi potestas. Atqui hæc potestas remanet, cum nulla propositio boni creati atque apparentis, nec etiam summi boni cogniti tantum abstractivè, auferat indifferentiam iudicii. Sunt ergo principia, & illationes Jansenianorum dogmatum sacro, verborumque laqueis fallacissime suta, præmissisque thesibus fracta, & discissa.

Refellitur ergo scitum Jansenianum 19. primò Scripturis, quæ nobis delineant liberum arbitrium, quo meremur, tantam potestatem extendendi manum ad ignem & aquam, eamque potestatem opponunt necessitati, explanantque verbis optionem, dominium, ac vim electivam significantibus. Deinde definitionibus Tridentini decernentis esse in potestate hominis vias suas malas facere, & dissentiri si velit gratiæ excitanti. Ex Romanis quoque Pontificibus damnantibus tertiam propositionem Jansenii, & recensitos Bajanos articulos constituentes peccatum in iis etiam, quæ vitare non possumus, & opposcentes libertati solam coactionem, & vim inferentem violentiam. Rejicitur præterea plenissimis Patrum suffragiis, & præclarissimi præsertim Augustini nullam statuentis in peccato naturalem necessitatem, nullamque in bonis operibus determinationem immutabilis voluntatis; demonstrantis autem contra Manichæos peccatum oriri à voluntate, non ut natura est, sed ut est potestas movendi se, motumque suum cohibendi; & adversus Pelagianos necessitatem gratiæ, cui potest resisti, & quæ minime tribuit non posse peccare, nisi videntibus Deum in se in corpore spiritali. Janseniani insuper revincuntur ratio-

18. Libertas indifferentiæ requiritur in statu naturæ lapsæ ad meritum vel demeritum.

19. Refutatur doctrina adversariorum ex scriptura.

ratione ipsa, quoniam ubi est necessitas, nec vitium est, nec virtus, nec vituperium, neque præconium laudis: & locum ibi non habent præceptiones, hortationes, comminationes. Atque hæc omnia cumulatius supra contra Calvinianos demonstrata, nunc adversus Jansenistas illis affinitate erroris conjunctos in compendium, ne iterum eadem repetantur, redacta sunt.

20.
Nec parrocinantur iisdem Patres,

Proferunt quidem illi testimonia plurima tam Patrum, quam veterum Scholasticorum affirmantium illud esse liberum, quod est à voluntate, nec patitur violentiam; sed hi aut liberum, dicunt, accipiendo principale *analogatum* pro genere, ut explicavimus in hujus capituli præmonitionibus; aut voluntatem contradistinguunt ab inclinatione naturali, quomodo observatum est prop. 1. in Augustino disputante cum Manichæis, & prop. 2. animadversionibus Beati Thomæ. Sunt enim tam perspicua & expressa, quæ in explicanda arbitrii libertate tradiderunt Ecclesiæ Patres, ut nonnulla, quæ alias forent ambigua, fiant prædictorum comparatione planissima. Neque à Patribus dissentiunt Scholastici, ut vidimus ex illorum principe Divo Thomæ. Huic autem ceteros omnes consentire demonstrant Jodocus Coccius Tom. 2. Thesauri lib. 1. art. 5. Boucat. Tom. 8. differt. 5. art. 3. prob. 6. & confecto stylo Tom. 5. à pag. 298. Nicolaus L'Herminier: quorum proinde recensere nomina, sententiasque subijcere esset temporis, operisque dispendium. Fixum est ergo, exploratum, certissimumque omne meritum esse ex libero arbitrio, liberum arbitrium esse potestatem agendi vel non agendi non affixam necessitati, necessitatem denique ac libertatem invicem pugnare.

21.
Nec se defendunt vocabulis Scholasticorum.

Oportet tamen, ne usurpatis in Scholasticis vocabulis obstrepant garruli, hæc etiam exponere. Si quærant à te, Estne ad libertatis essentiam necessaria libertas *contrarietatis*? Respondebis, accepta libertate *contrarietatis* quatenus est potentia eligendi unum ex duobus positiva contrarietate oppositis, scilicet bonum & malum; potentiam hujusmodi ad liberum arbitrium non pertinere, sed ad illud spectare tantummodo in quantum creatum est, nec ultimo fini hæret immutabiliter. Quare hæc libertas contrarietatis est in homine viatore non in Beatis, non in Christo, non in Deo, in quibus vera est libertas absque potestate peccandi. Si tamen duo media contraria sint, & neutrum dicat oppositionem ad ultimum finem, libertas

contrarietatis est ad liberum arbitrium necessaria; quoniam electio mediorum servato ordine finis ad essentiam pertinet libertatis. Atque hæc libertas contrarietatis est in homine viatore qui eligere potest tam conjugalem statum, quam virginalem, & utrumque dirigere ad finem ultimum: est in Angelis, qui possunt corporibus contrarios motus imprimere, & sibi etiam invicem obistere, non reluctando divinis mandatis, ut de Angelo Persarum ait Daniel: est in Deo, qui pro suo arbitratu humiliat & sublevat, percutit & sanat, ducit ad inferos & reducit, nunquam proprii nominis gloriam despiciendo.

Utuntur alio vocabulo Theologi, id est, libertatis *contradictionis*. Hæc ut à præcedenti distinguatur, non respicit positive contraria, sed agere & non agere, velle & nolle: & definitur libera potestas agendi vel non agendi. Atque hanc ad liberum voluntatis arbitrium requiri essentialiter, constat jam satis. Contingere tamen potest, ut voluntas sit determinata ad unam speciem boni, v. g. ad diligendum Deum, quomodo determinata est voluntas Beatorum, & erat ante mortem voluntas Christi; & nihilominus maneat indeterminata ad hunc actum vel illum. Qui enim Deum videt in se, est ad illum amandum determinatus immutabili necessitate, pollet autem sua libertate in actibus ceteris, qui versantur circa objecta indifferentia, & ab illa charitate, à qua nequeunt deflecti, imperantur. Ita Christus Patrem, quem necessario diligebat, orabat libere, & libere illi obtemperabat dando corpus suum percutientibus, & genas suas vellentibus. Promeruit hoc pacto, & operatus est hominum redemptionem cum potestate ponendi animam suam, ac perfectissima libertate. Consueverunt autem Theologi appellare eam libertatem, qua voluntas ad nullam speciem boni determinata est, libertatem *specificationis*: illam vero, quæ determinata est ad aliquam boni speciem, non ad hunc determinate actum, libertatem *exercitii*. Hanc postremam sufficere ad meritum ex eo constat, quod intercedat in actu istiusmodi liberi arbitrii potestas, indifferentia, & dominium.

22.
Nam hæc intelligenda sunt in alio sensu.

PROPOSITIO IV. Indifferentia liberi arbitrii non est mere passiva.

Redeo tandem ad Lutheranos fulmine prostratos à Tridentino sess. VI. can. 4. Si quis dixerit liberum arbitrium à Deo motum & excitatum nihil,

23.
Indifferentia liberi arbitrii non est mere passiva.

nihil cooperari assentiendo Deo excitanti atque vocanti, quo ad obtinendam justificationis gratiam se disponat ac prepararet, neque posse dissentire si velit; sed veluti inanime quoddam nihil omnino agere, mereque passive se habere, anathema sit. Apparet hujus Canonis veritas ex dictis: si enim persistit adhuc in nobis liberum arbitrium, & istud non est nisi facultas agendi, motumque habet diversum à lapide, & ab iis, quæ sunt ad unum determinata; certo certius potentia passiva non est, sed activa. Addamus tamen specialem aliquam confirmationem. Inclinare cor suum, laborare, Deo cooperari, exercere se ipsum ad pietatem, certare bonum certamen, sanctificare animam, est agere aliquid, non pati. Atqui liberum arbitrium præstat hæc omnia. Agit ergo, non patitur. Minorem probant verba Davidis Ps. 118. v. 112. *Inclinavi cor meum ad faciendas justificationes tuas.* Apostoli in 1. ad Corinth. xv. v. 10. *Abundantius omnibus illis laboravi,* & in eadem Epistola cap. 3. v. 9. *Dei enim sumus adiutores,* Græce *ὅτι γὰρ ἐσμεν συνεργοί, cooperatores:* atque in 1. ad Timoth. 4. v. 7. *Exerce te ipsum ad pietatem,* in græco, *γυμνάζε δὲ σεαυτὸν πρὸς εὐσεβείαν.* Quis autem Gymnasi exercitamenta dixerit nil operantium? In altera ad Timoth. cap. 4. v. 5. & 7. scribit idem Apostolus; *Σὺ δὲ νῦν ἐν πρῶτῳ, κακοπαθήσον, Tu vero vigila in omnibus, labora,* tanquam strenuus & assiduus miles nullis malis deterritus, *ὡς καὶ ὁ σπαιόμενος Χρὶςτὸ Ἰησοῦ,* additur in veteri Codice: & infra, *Bonum certamen certavi, τὸν ἀγῶνα τὸν κατὰ ἡγλιότητα.* At strenui profecto milites, & bellatores, qui nihil agunt! In 1. denique Joan. cap. 111. v. 3. legitur, *Qui habet hanc spem in eo, sanctificat se.* Innumera sunt in scripturis loca istiusmodi.

24. Ex Augustino autem plura addi possunt præter ea, quæ produximus prior propositione. Docet in 1. Retract. cap. 22. illud esse in nostra potestate, quod

cum volumus, facimus. Itaque si nihil facimus, perit potestas arbitrii, quod jam ostendimus esse falsum. Rursus de Perf. Justitiæ cap. 19. *Præcepta,* inquit, *divina ut fierent non juberentur, si nihil ibi nostra voluntas ageret, & infra, voluntas non implet quod agit, nisi divinitus adjuvetur.* Sane cæmentarius præcipiens lapidi, ut ascenderet ad culmen ædificii, sive gerulo, ut adjuvaret progredientia sursum saxa, delirus esset ac stultus. Si ergo Deus præcipit, si nos adjuvat ad præcepta adimplenda; & nos certissime aliquid operamur. Deinde explicat S. Pater locis compluribus gratiæ energiam verbis Ezechielis 36. *Faciā ut in præceptis meis ambuletis,* dicens, *facit ut faciamus, agit ut agamus, &c.* Operatio ergo Dei non tollit, sed prævenit tantummodo, & adjuvat operationem arbitrii nostri. Postremo movens Deus creaturas, in eis secundum modum naturæ ipsarum operatur. Sensus & rationis expertes, ut ex earum fixa & invariabili determinatione colligitur, ita inflectit agitque ut contraniti non valeant. Ergo rationales creaturas præditas vita, sensu, & facultate intelligendi ac volendi adeo præmoveret, ut etiam à se ipsis moveantur, atque, dum more agunt humano, percipiant, velint, & ex mediis indifferentibus eligant alterutrum. Cæteroqui saxum, truncus, aut stipes est homo; aut eorum aliquid, quæ ad unum sunt naturaliter determinata; & si quandoque prodigioso eventum motibus feruntur adversis, quomodo imperanti Deo, virisque Thaumaturgis ad fidei argumentum obediunt mārē, venti, elementa, omniaque virtuti Dei subiecta, sunt tamen privata munere perceptionis & voluntatis. Quæ duo in nobis vigere conscientia propria experimur. Atque his de libero arbitrio pertractatis, additisque præceptionibus opportuno in loco dispositis, nil ad expletionem quæstionis superest, quam argumentationes contrarias disspungere.

CAPUT III.

Diffolvuntur Hæreticorum objecta.

SUMMARIUM.

N. 1. Usque ad 24. Solvuntur variæ objectiones.

1. Obiectio 1.

VENIUNT primo in aciem quadrato agmine cum Lutheranis Calvinistæ, ut probent Scripturarum Sanctorum phrasés ita esse accipiendas, ut nihil viribus detur humanis, & doceatur

quid in nobis fieri possit, non quid ipsi efficere valeamus. Ezech. inquit, xviii. 31. legitur: *Facite vobis cor novum, & spiritum novum.* Nunquid arbitrii nostri significatur istic operatio? Minime. Solus enim

Z 3